

ԱՆՅԱՆԳ ՆՈՐԱԳՆԵՐ

ՅՈՒՇԵՐ ՈՒ ՅՕՂԵՐ

Ծաղիկներ, ծաղիկներ,
 Գարնան ծաղիկներ,
 Օրօրուեցէք միշտ
 Իմ դէմքս այդպէս:
 Շափրակները ձեր
 Գոյն գոյն, հոտեւան,
 Կազդոյր թող խըմեն
 Արեւէն, օդէն...:
 Գանգուրները ձեր
 Կանաչ ծիւրերուն
 Հետ թող համբուրուին...:
 Մեղեդիին թարմ թարմ
 Կը ծագի ահա՛
 Ձեր նուրբ ոստերէն,
 Ուր աւետաբեր
 Թռչնիկն է եկեր,
 Ու կ'երգէ արբշիւ
 Վերադարձը իր,
 Խնդութիւն, խոյանք,
 Նոր ողջոյն, նոր կեանք...:

Օրօրուեցէք միշտ
 Իմ դէմքս այդպէս,
 Որպէսզի, նորէն,
 Տակաւ առ տակաւ
 Յուշերս արթննան,
 Շուրջը թըմլըռան,
 Բըզդիւններ ցանեն
 Էութենէս ներս,

Լըսելի ընեն
 Սոյլը հովերուն,
 Երգն աղբիւրներուն,
 Ոսկի մեղեդին
 Հայրենի հնձանն
 Իր բոյնը դարձող
 Շէկ ծիծառնիկին,
 Սիրտէն վերաւոր...:

Որպէսզի, նորէն,
 Արիւնիս խորէն
 Կեանքը խըլըրտի,

Հոսի ուղիսդ
 Խոտերուն վըրայ,
 Եզերքն առուակին,
 Աւազաններուն,
 Յատկող ջուրերուն,
 Շատրուաններուն...:

Որպէսզի, նորէն,
 Սաղարթներուն տակ,
 Թաւիւրուն մօտիկ
 Սէրն ինձ փսփոսայ
 Գողուն նըւագներ,
 Ու նետէ իմ մէջ
 Կաթիլն առաջին
 Այրող ցանկութեան...:

Որպէսզի, նորէն,
 Շրթներըս այրող
 Խորը մըխրճեմ
 Գուռին պաղորակ,
 Ու կուշտ կուշտ խըմեմ,
 Մինչեւ յագեցնամ,
 Ու պայծառանան
 Աչքերըս, լեւան
 Նոր տեսիլներով,
 Նոր զարթումներով,
 Ու կըրակ մը նոր
 Ներսըս բըռնկի,
 Խենթի պէս նետուիմ
 Պարտէզէ պարտէզ,
 Պուրակէ պուրակ,
 Որոնեմ ոգին
 Անուշ անցեալին,
 Նետուիմ հանգէ հանգ,
 Կածանէ կածան,
 Ու լեռներէ վեր
 Մութիւն մէջ սուգուիմ...:

Որպէսզի, նորէն,
 Գէթ վերջին անգամ
 Եթէ կարենամ,
 Կարօտըս առնեմ
 Սիրելիներէն,
 Հողէն ու քարէն,
 Բուխ բուխ ջուրերէն.
 Անոնց զմրութեան,
 Ազամանդներէն,
 Բուռ բուռ աստղերէն,
 Մեղրահոս գետէն,
 Կաթնաղբիւրներէն,
 Դէզ դէզ փրփուրէն
 Խոր խոր ձորերուն,
 Հոգիս կանչընայ,
 Սիրտըս հովանայ
 Աւ չըմըրըրկի...
 Գուցէ խաղաղի
 Միտքըս բոցանուտ:

Օրօրուեցէք դեռ,
 Գարնան ծաղիկներ,
 Օտար հողէ վեր...
 Յուշերըս ահա
 Եղան ցիր ու ցան
 Մտքիս շրջանակ,
 Աչքիս ապակի
 Ու սըրտիս անուր
 Նորէն անցուցին...
 Յուրտ պատկեր ինչպէս
 Կախուած է կարծես
 Ներկան օդին մէջ,
 Գարնան արեւով,
 Ո՛չ հոյզ, ո՛չ խըռով...
 Կարծես կ'աօղջնտեն
 Մարմինըս փուշ փուշ.
 Թռչնիկը զըւարթ
 Դէմքս երբ կ'երգէ...
 Կը թըլի պատիր
 Զարթօնքը գարնան...:

Թ. ԱՋԱՏԵԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՒԱԳԵԱՆ

(Շար. տես Բազմավէպ 1930 էջ 536)

Բ.

Աւագեան իր «Այսպէս ապրեցանք» վի-
 պական գործէն առաջ՝ ուշադրութիւնս
 գրաւեց իր «Գրական Դեմքեր» քննադա-
 տական երկովը. ես չեմ կրնար մոռնալ
 այդ գործը: Աւագեան դիմաստուերին ա-
 մենէն ուշագրաւ գիծն հոն կը տեսնեմ:
 Ան իր ըմբռնած ճաշակովը մեր յայտնի
 մտաւորականներուն գործերը վերլուծած է:
 Ճաշակն անվիճելի է. լատին առածն
 յայտնի է ամէնուն. իսկ Աւագեան կ'ըսէ.
 «Ճաշակը սրտի գործ է»: Որով ան իր
 գրական դէմքերուն հոգիին մէջ սրտի ձայնը
 առաւելապէս նկատի առած է: «Գրական
 Դէմքեր»-ուն մէջ արձանագրուած հեղի-
 նակները թէեւ իրենց քիչէն շատ ծա-
 նօթ են, սակայն մարդէ մարդ ճաշակի
 ըմբռնումը զանազան ըլլալով, Աւագեան
 իր տեսութեանց մէջ աշխատեք է նորու-
 թիւն մը մտցնել: Գրական ցուցահանդէս
 մըն է անոր կատարածը. հոն ամէն մէկ
 գրական դէմքի նկարը՝ յատուկ գոյներով
 նկարուած ըլլալով, ամէնուն դիմաստուերը
 յատուկ պերճութիւն կ'առնէ:
 Իր այս գործին մէջ քայլերը որոշ եւ
 հաստատ կ'առնէ: Ան իր խոստովանաւոր-
 ւածները երբ կը հրատարակէր Արամ Ան-
 տոնեանի «Արեւիկ» օրագրին մէջ, տա-
 կաւին անփորձ էր, սկսնակ զրիչ մը: Այս
 գրութենէն վերջը Աւագեան կը տատամ-
 սէր Ապոլոնի տաճարէն ներս մտնելու:
 Դրամ շահելու ասպարէզը շլացուցիչ
 էր. իսկ Աւագեան դրամ կորսնցնելու դի-
 րին միջոցը — գրական ասպարէզը կը
 նախընտրէր, եւ բացճակատ արուեստի
 տաճարէն ներս կը դնէր իր ոտը:
 Մտադիր չէր քնարերգու մ'ըլլալ. այլ
 կ'ուզէր քնարին քուրմերը լսել եւ անոնց
 երազներուն պատմութիւնը պատմել. վերջ
 ի վերջոյ կանգ կ'առնէր Ապոլոնի տա-
 ճարին սեամին վրայ, ոստիկանը կ'ըլլար

նոյն տաճարէն ներս մտնողներուն եւ ներս
 մնացողներուն: Հոն իբրեւ ոստիկան մնա-
 լով, նշմարած էր կարգ մը նշանաւոր եւ
 շատ մը աննշան դէմքեր, որոնք իր նե-
 րողամտութեամբը այդ գրական տաճարէն
 ներս սպրդեր էին: Դուրսը մնացող ուրիշ
 նշանաւոր դէմքեր կան, ու ես ապահով եմ
 որ հեղինակը զանոնք ալ ներս կը մտցնէ
 յաջորդ հատորները հրատարակելուն:
 Իբրեւ նմոյշ իր դատաստանէն, հոս եր-
 կու տողով կ'ամփոփեմ իր նկարագրած
 մտաւորականներուն գրչի եւ մտքի կշիռը:
 Տեմիրձիպուէան եզական դէմք, Աստ-
 ուածաշունչէն տարուող եւ ընկ վէտա-
 յէն ներշնչուող, հակասութիւններու մէջ
 սայթաքող: Վէպիկներն անարժէք: Գեղըն-
 տիր արձակագիր. նուագաւոր ոճի վարպետ:
 Գ. Զօհրապ նորավէպերուն մէջ բարո-
 յական մը դնելու գաղափարին վրայ միտք
 յոգնեցուցած է. իր ըմբռնած կինը աղ-
 ուր պէտք է մնայ միշտ՝ ժպտելու համար
 անոր երեսին: Անմահ վարպետը նորա-
 վիպական արուեստին: Չէ ունեցած մաս-
 նաւոր գրագէտի մը ցցուն ազդեցութիւնը:
 Ս. Պարբեւեան արձանագրութեան ամէ-
 նէն ճարտար վարպետը, իր տաղանդին
 անարժան վրիպումներ ունեցաւ, այսօր-
 ուան պաշտածը՝ վաղը կ'այրէր: Նորա-
 վէպերը խճողուած աւելորդ նկարագրու-
 թիւններով:
 Յովն. Թումանեան, արեւելեան վառ
 երեւակայութեան ներկայացուցիչը. քնար-
 երգական ջիղը համեմատաբար տկար:
 Հ. Ալիշան, անուն մը, որ ամբողջ հա-
 յութեան սրտին մէջ մնաց արձանագրու-
 ուած, չէր կրնար ըմբռնել արուեստ մը՝
 ուրիշ բացակայած ըլլար օգտակարու-
 թեան միտումը: Հնարոյր է, բայց վար-
 պետ՝ որու ներկայութեան մարդ կը դո-
 ղայ, երկերուն մէջ գեղեցկութենէն աւելի

նուիրականութիւնն է տիրապետողը: Աւելի պիտի յաջողէր եթէ երկարապատում չըլլար: Հայրենասիրութիւնը իր գերագոյն տեսականն է: Մարդը ու խոնարհ բանաստեղծ՝ այրող այդ սիրով, արժանի ժողովուրդին սրտին մէջ հիացման այն բարձր տեղին՝ զոր արդէն իսկ գրաւած է եւ ուր պիտի ապրի դարերով:

Մ. Մեծարեցի բարձր քերթողական արուեստը արաբական երգերու քնքշութիւն մը եւ պարսկական վարդի բոյր մը ունի: Նոր շունչ մըն էր, որ կը բերէր արեւմտահայ քերթողութեան վրայ:

Դ. Վարդան գիւտերու մարդն է, անոր զրջին տակ Արեւելքը ներկայացուած է իր գունագեղութեամբ:

Ա. Անարեւելի իր քնարը թշուառութեան մրրկին է տրամադրել, իր թախիժը անսահման խորութիւն մը ունի: Սրիլիսը մըն է, ոճաբան մը. սքանչելի նկարագրող, պատկերները շատ իրական եւ նոյնանման:

Ա. Արիստիտան վիպագրական, երգիծական տաղանդի գլուխ—գործոց կտորներ արտադրեց, առաջնակարգ գրագէտի հեգնանքով օժտուած:

Պ. Դուրեանի երգերը տաքութիւն մը ունին եւ կը յուզեն զմեզ: Անոր մէջ սրբութիւն մըն է սէրը, մաքուր, անբիծ. դժբախտ հոգի մը զոր խաբեց սէրը: Անոր թատրերգութիւնները՝ ձախողանքներ, տրդու թոթովանքներ:

Խ. Հայրիկի մտածութիւնները բարոյախօսութիւններ են, իր կեանքին կենդանի օրինակովը պայծառացած:

Գ. Եղիս. Սրտանձառեց ազգագիր, բնահաւաք, ամէն դէպքի եւ վայրի մէջ կենդանութեան շունչ փչեր է. ժողովրդական անգիր դպրութենէն ծորող հեշտանքը՝ պուտ պուտ մեր մէջ կը հոսեցնէ:

Խ. Նարայէ բանաստեղծի հուրով թըրծուած հոգի մըն է, տաղերուն յատկանշին է երաժշտութիւնը:

Ո. Պերպերեանի գրութիւններուն մէջ կան լրջութիւն, ծանրութիւն, օծութիւն որոնք կը մօտենան վսեմին եւ պատկառանք կ'ազդեն:

Ա. Խառնակեան աշուղ կը ջանայ դառնալ, հոն է արժանիքը, գիտցաւ ներշնչուիլ ժողովրդական երգերէն: Անոր «Արտաշէս Մանարի» երկին մէջ չկայ ոչ մէկ լուսաւոր էջ ուրտեղ ընթերցողը կարենայ կանգ առնել: Անոր համար՝ կինը խորամանկ, խաբող, արիւնարբու սուրդ մըն է եւ հացկատակ:

Վ. Թեքեան իրականութեան եւ կեանքի բանաստեղծ, անկո—սաքսոն քնարով:

Գաւառ Գարիպա անմահութեան բաղձացող. «Մայր Արաքսի»ով անմահացաւ:

Ա. Յարութիւնեան ձեւապաշտ, ինքնատիպ քննադատ, նորագոյն գաղափարներու առաքեալը, բառամթերքովը ճոխ:

Մ. Պէշիկաշեան նկարագրող, զգայնիկ, տպաւորւող, փղծկելու տրամադրի՝ լեզուն դաշնակաւոր երգի պէս տպաւորիչ:

Սիպիլ ինքնայատուկ քօն մը ունի թախձալի, դառնանուշ, տպաւորիչ:

Ա. Փանոսեան լաւատես տխրութեան միջեւ իսկ, ճօխ յանգերու միակ վարպետը: Հեգնող, խայթող, բայց ոչ վիրաւորող:

Գ. Օտեան կրցաւ իր սիրտը դնել գրութեան մէջ, եւ թռչնը տալ անոնց:

Ո. Որբերեան պատրանքներու, մշուշ բանաստեղծը, ռօմանթիք եւ յուզիչ:

Համաստեղի պատմութեան մէջ կան լոյս, գոյն, կենսահիւթ, գեղջկական առաքինութիւններ, հոգեկան վերացումներ ու ողորում մը:

Տիկին Թեոդիկ զգայնիկ, հոգին լեցուած կարեկցութեամբ:

Վ. Մալեկեան ներշնչուած սեկսոյի հեղինակներէն. անոնց տկար արձագանքը:

Ա. Մատարեանի քերթողութեան հուրը ժլատ եղած է: Շիւլէրէն, Տուրգենիէն, ու Բուշկինէն մազաչափ չէ ազդուած:

Այսչափով կարելի է գաղափար մը կազմել այդ քննադատ գրագէտի դատաստաններուն վրայ: Անոր ամբողջական գործունէութիւնը կը տեսնուի ազնուական ծին մէջ որոշ կը տեսնուի ազնուական ըննադատի հոգին, ամէն մէկ հեղինակ իր գործին մէջ նկատի առնուած է հոգեզնի լրջութեամբ:

Աւագեան՝ գրագէտին գրական պատմութիւնը նկատի չ'առնել, այլ խղճամիտ վերլուծումը կ'ընէ գրողին գաղափարներուն: Ընդհանրապէս շատերուն հոգեկան պատկերը վճիտ խոշորացոյցով մանրամասնօրէն կը զննէ, կը փնտռէ սրտին ազդեցութիւնը, հոգիին տպաւորութիւնը: Արուեստի կշիռը ձեռք չ'առնել, այլ մէկ քանի բառերով, ըստ իր ճաշակին կը չափէ ամէն մէկուն արժանիքը: Համբաւներ կան, որոնք ըլլան արժանաւոր կամ անարժան, անխախտելի կը մնան. նոյն իսկ ամէնէն ազատամիտ քննադատը նախապաշարուած կ'ըլլայ իրմէ նախորդ քննադատներուն գաղափարներէն: Եւ ասի տխուր թերութիւն մըն է, կրնամ ըսել գրական վարակիչ ժանտախտ մը, ուսկից հրաշքով միայն կարելի է ազատիլ: Այս հրաշքը գործուած է որ ան իր նախապաշարումներով մէկուն համար կ'ըլլայ լաւատես, միւսին համար յոռետես: Փորձառու քննադատը չի տարուիր անփորձ գրչակներու կոկոզավիզ պատգամներէն:

Աւագեանի մը պէս լուրջ քննադատ մը, շատ զարմանալի է որ սնամէջ քննադատներու խօսքն ալ կ'ընէ, հոն ուր կը քննադատէ Արտաշէս Յարութիւնեանը. բայց նկատի չ'առնել բնաւ, թէ քննադատի խաղաղանք կամ տապալը որոնց ձեռքն էր նոյն ատենները: Անոնք չէին որ աջ ու ձախ խաղաղանքով, միջակութիւնները կ'աստուածացնէին, եւ գրական ասպետները միջակութիւններէն շատ վար կը դասէին: Ներուի այս փորձիկ շեղումը, դառնանք մեր նիւթին:

Մեր նոր քննադատ Աւագեանը մերթնդ մերթ քննադատութեան դասեր կուտայ, ուր էր թէ մեր անփորձ քննադատները կարողութիւն ունենային օգտուելու այդ դասերէն: Ըստ իս քաջ քննադատ է այն, որ հեղինակին թերութիւնները ցոյց տուած ատեն, զարմանելու միջոցներն ալ օրինակներով ցոյց կու տայ: Արժիար Արժիարեան կը քննադատէր, սակայն իր արձակովը ամենէն սիրուն բիւրեղացած ոճի դասը կու տար:

Յրանաական գրականութեան, գեղոճ գրչի վարպետները՝ Իպպոլիտ Թէն, Անաթօլ Յրանս, Իմիլ Յակէ, Ժիւլ Լըմէթը, մանաւանդ Սէնթ Պէօլ, քննադատելով իրենց ցեղին վիպասանները եւ բանաստեղծները, իրենք ալ իրենց կարգին գրչի շարժած ատեն, իրենց վարպետի ձայնը հնչեցուցած են, եւ գեղեցիկ ու կատարելագործուած ոճի վարպետներն են հանդիսացած:

Ուր են ասոնց նման քննադատ վարպետները մեր մէջ. ունինք եւ ունեցել ենք լեգէոն մը քննադատ գրչակներ. բայց անոնցմէ ո՞ր մէկը կարգաց եւ ուսումնասիրեց Արժիար Արժիարեանի գրական եւ գրադատական տեսութիւնները, որոնք լոյս տեսան Կովկասի «Մշակ»-ի, Պոլսոյ «Հայրենիք»-ի, Վենետիկի «Գեղունի»-ի եւ «Բազմավէպ»-ի եւ Եգիպտոսի «Շիրակ»-ի եւ Աթենքի «Բամբեր»-ի էջերուն մէջ:

Յաւալի է ըսել որ մեր հին ու նոր քննադատները, առանց գրական արուեստի տէր ըլլալու, մեր յայտնի գրական կուռքերը վար կ'առնեն, եւ իրենք անոնց պատուանդանին վրայ կը բարձրանան: Աւագեան այդ ծիծաղելի վոհմակէն դուրս է. ան իր քննադատի վարպետն ունի. եթէ չեմ սխալիր փօլ Պուրժէն է իր ուսուցիչը: Գուր կարգացէր նոյն Փրանսացի վիպասանին երկու հատոր քննադատական երկասիրութիւնները եւ պիտի համոզուիք ըսածիս: Աւագեան անոր պէս կը թափանցէ վիպասանին եւ բանաստեղծին հոգիին մէջ: Կը զննէ գրողին ներքին արժէքը, կ'ուսումնասիրէ արուեստին աստիճանը, կը ցուցադրէ եւ կը պարզէ իր տպաւորութիւնները, եւ ընթերցողը հաղորդակից կ'ըլլայ հեղինակին գաղափարներուն. եւ ըստ այնմ կը սիրէ կամ կը խոտէ քննադատուած գէմերը:

Բայց ո՞վ է այդ ընթերցողը: Ոչ գրական դասակարգը, զի ամէն գրագէտ չափաւոր գաղափար մը կազմած է մեր ցեղին արուեստագէտ գրողներուն վրայ:

Անտարակոյս՝ Աւագեան իր ուսումնասիրութիւնները ժողովուրդին համար գրած

Այս մէկ քանի հատորներէն վերջը, ան հրատարակեց նաեւ ուսումնասիրութիւն մը «Աշխարհի Անարդարութիւն»-ի քառասնամեայ յորեկանին առթիւ. ուր նաեւ ցոյց կու տայ որ տակաւին չէ որոշած իր ճիւղը: Եւ յայտնի կ'ընէ որ ապագային կը պահէ յայտնութիւններ, նորութիւններ, եթէ բախտը ներէ իրեն քաջալերուած գործը առաջ տանելու: Այս վերջին երկովը ցոյց կու տայ յեղաշրջում մը. ուսումնասիրութիւն է գործը քննադատական վերլուծութիւնով ծանրաբեռնուած չէ. պարզ կը գրէ, յայտնի, պայծառ իր գաղափարները կը յայտնէ. տէրն է իր գրածին, հմտացած է իր ուսումնասիրած նիւթին մէջ:

Ա. Ահարոնեանի նկատմամբ՝ շատ եւ մանաւանդ թէ չափէն աւելի լաւատես մըն է. եւ ուրիշ կերպ կարելի չէր. քանի որ իր այդ ուսումնասիրութիւնը վիպա-

սանին յորեկանին առթիւ կը հրատարակուէր:

Աւագեան իր բազմաթիւ դատողութիւնները այս աշխատութեան մէջ շոյալած չէ, ժողովրդական մնացած է. ժողովուրդին համար գրած է զայն, որով շատ անգարդ ու վճիտ եղած է: Եւ սակայն Ա. Ահարոնեան քանի որ հայրենիքի ծաղիկներու բուրմէներով լեցուցած է իր գրականութիւնը, հարկ էր որ անոր պատշաճ պերճութեամբը գրուած ըլլար այդ ուսումնասիրութիւնը:

Աւագեան հաստատուն հիմերու վրայ կը բարձրացնէ իր գրական շէնքը. տակաւին այդ շէնքը աւարտած չէ. որով կարելի չէ ամբողջացնել իր դիմաստուերը: Վիպասանի, թէ քննադատի գրչով պիտի անմահանայ. ապագան պիտի վճռէ:

Հ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԱԶՄԱԽՈՐՈՒՄԸ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ ՖԻԱՄՄԻՆԿ ՆԿԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

(Շար. տես բազմ. 1931, էջ 135)

Արեւելք նկարչութիւն՝ իմաստի արդի առումով, չէ ունեցած: Արեւմուտքինն է այդ:

Հելլէնները առաջին անգամ կեանքը իրապաշտի աննենգ աչքով դիտելու եւ զայն ձեւի ու գծի ամբողջ կենդանութեամբ պատկերացնելու նախասիրութիւնով. եւրոպական կերպընկալ նկարչութեան բերրի ապագան պայմանաւորող սաղմնային շրջանը տուին:

Արեւելքի հրապոյրը, իր ամբողջ կախարդային առասպելականութեամբ տիրա-

կան է դեռ: Արու հանճարի մը ձեռքը պէտք է պայմանադրական գծերու հոգեկան սլացումը կաշկանդող ու հին տեսութեան կապը փշրող: Այդ հանճարին մայրը եղաւ իտալիան՝ որպէս զի ճշմարիտ նկարչական արուեստի օրրանը ըլլայ:

Իտալական մշակոյթի մայրաքաղաքը Ֆլորենցէն, տասներեքերորդ դարուն ծնաւ Չիմապուէ եւ Տուչչոյ եւրոպական նկարչութեան նախակարապետները արեւելեան ուժեղ խմորով, որոնք երազանքի աշխարհին ժառանգաբար փոխանցող հմայքը կը

ջանան իր օրհասական շրջանին մատնել, ասպարէզ տալու համար (1335ին) այն առաջին եւ մեծ միատիպ նկարչին՝ Ճիոթթոյի, որ բառին մերօրեայ իմաստով, կերպընկալ նկարչութեան հիմնաքարը ու նոր տեսութեանց դարագլուխը պիտի ըլլար:

Միեւնոյն շրջանին, ապագային համար վճռական դեր ունեցող աւելի հեռու երկրի մը մէջ, տարբեր ըմբռնումով ու ցեղային տարբեր նկարչութեան գրով ուրիշ մեծ նկարչութիւն մ'ալ կը խմորուէր, իտալականին հետ ամբողջ եւրոպա-

ապագային շրթներու վրայ շրջելու հաւատքն ունեցող արուեստի շարք մը քրմամաններով որոնք ֆիլամինկ նկարչութեան անգերազանցելիութիւնը պիտի գային շեշտել իտալականին կողքին:

Վերջինը, րեքնիրի լայն ու ծաւալուն կիրառումով աֆրեսկոյի գիծն ու նկարագիրն ունեցաւ, հանդարտ ու մեղկ ցեղի մը հոգեկան մղումովը կաղապարուած: Իտալական նկարչութեան գեղեցկութեան զգացումը՝ գծի եւ գոյնի եղբայրական փոխադարձ ներդրամութեամբ:

ՐՈԺԵՐ ՎԱՆ ՏԷՐ ՎԷՏՏԷՆ. — Բրիտոս խաչէմ վար կ'առնեն (Մատրիտ)

կան դպրոցներու մայրն ըլլալու սահմանուած: Հիւսիսային տարրն էր այդ, երեք հողամասերու ցեղեր՝ ֆիլամինկ նկարչութիւնը կերտող ու երեքն ալ ֆիլամինկ նկարչութեան կերտողը:

Անկեղծ գործ մը համար նկարագրական է զինք ստեղծող ձեռքին, ու ձեռքը՝ անկեղծութիւնը գործին:

Ֆիլամինկ նկարչութիւնը իր սեղմ ու մանրանկարչային նկարագրով, հարազատ արտայայտութիւնն է հիւսիսային հոգին ու անոր նեղ տեսողութեան, մօտաւոր

թիւնն ունի, ֆիլամինկինը՝ գծի հարազատութիւնը: Երկուքին քով ալ գեղեցկութիւնը կատարելութիւն է, կատարելութիւնը անշուշտ ոչ միշտ գեղեցկութիւն:

Արուեստի մեծ գործ մը միշտ ալ եղած է հանճարներու քրտինքէն կաթած կաթիլը, հանճարը՝ կաթիլներու գեղեցկութիւնը, գեղեցկութիւնը՝ հոգիներու տիրական տարրը:

1. Պելճիբա, Հոլանտա եւ Պուրկանիա (Ֆրանսայի հիւսիսային կողմը):